

การศึกษาเพลงพื้นบ้านสะล้อล้านนาสู่การสร้างสรรค์บทเพลง violin ensemble A study of Lanna's fiddle music for creating the new piece for violin ensemble

สรวิทย์ วาทะวัฒน์¹, ปัญญา รุ่งเรือง²

Sreewan Wathawathana¹, Panya Rungraung²

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาดุริยางคศาสตร์ วิชาเอกมานุษยดุริยางควิทยา คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

²อาจารย์ที่ปรึกษา คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹Ph.D. student (Ethnomusicology), Faculty of Music, Bangkokthonburi University.

²Adviser, Faculty of Music, Bangkokthonburi University.

*ผู้พิมพ์หลัก e-mail: Violinyik@hotmail.com

Received: April 02, 2019

Revised: May 24, 2019

Accepted: May 26, 2019

บทคัดย่อ

การศึกษาเพลงพื้นบ้านสะล้อล้านนาสู่การสร้างสรรค์บทเพลง violin ensemble เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ทางมานุษยดุริยางควิทยา เก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ชำนาญการบรรเลงสะล้อล้านนาในจังหวัดเชียงราย และน่าน จุดมุ่งหมายเพื่อทราบคุณลักษณะทางดนตรี เทคนิคการบรรเลง และนำมาเปรียบเทียบกับเทคนิคการบรรเลงไวโอลิน เพื่อการสร้างสรรค์สู่บทเพลงสำหรับการบรรเลงไวโอลิน ผลการศึกษาพบว่า ในบทเพลงสะล้อล้านนามีการใช้นันโดเสียงแบบ 5 เสียง (Pentatonic Scale) และบันโดเสียงแบบ 6 เสียง (Hexatonic Scale) มีรูปลักษณะของทำนอง 3 รูปแบบ คือ แบบ Conjunctive, Disjunctive และ Undulating สามารถเปรียบเทียบเทคนิคสะล้อกับไวโอลินได้ 9 เทคนิค ส่วนการสร้างสรรค์เกิดการประพันธ์บทเพลง Lanna fiddle's dance for violin ensemble ขึ้นโดยมีการนำบทเพลงสะล้อพื้นบ้านที่ได้จากการศึกษามาใช้

คำสำคัญ: สะล้อ ล้านนา ดนตรีพื้นบ้าน บทเพลงไวโอลิน งานสร้างสรรค์

ABSTRACT

A study of Lanna's fiddle music to create a new piece for violin ensemble is an Ethnomusicology research and creative work. Gathering field data from Lanna's fiddle specialists in Chiang Rai and Nan province. This research aims to define, and compare, the musical characteristics and techniques between Lanna's fiddle and the violin to create the new

piece for violin ensemble. The research results revealed that the Lanna's fiddle songs had two types of scales which were; the 5-note pentatonic scale, and the 6-note hexatonic scale. There were three kinds of melodic contours - the conjunctive, the disjunctive, and the undulating - and nine techniques of Lanna fiddle that can be compared to the violin. The new composition in the creative part is entitled "Lanna fiddle's dance for violin ensemble".

Keywords: Thai Fiddle, Lanna Music, Thai Music, Violin piece, Creative music

บทนำ

ซอเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายที่บรรเลงโดยการสีด้วยคันชัก จากการจัดประเภทของเครื่องดนตรี ระบบ Sachs and Hornbostel ซึ่งเป็นระบบที่ใช้จำแนกประเภทเครื่องดนตรีตามแหล่งกำเนิดเสียง ซอ (Bowed lute) จัดอยู่ในประเภทหนึ่งของเครื่องดนตรีในตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของสาย (Chordophone) และเป็นชนิดหนึ่งในสองจำพวกของเครื่องสายประเภทพิณ (Lute) ซึ่งแบ่งเป็น 1. ชนิดใช้ดีด (Plucked lute) และ 2. ชนิดใช้สี (Bowed lute)

เครื่องสายตระกูลซอในประเทศไทยมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ตั้งแต่ยุคประวัติศาสตร์ ก่อนสมัยสุโขทัย ในวัฒนธรรมดนตรีของล้านนา-ล้านช้าง ได้แก่ สะล้อของล้านนา (ปัญญา รุ่งเรือง. 2557) การศึกษาสะล้อล้านนา เป็นการมุ่งเน้นศึกษาทางด้านตัวดนตรีและบทเพลงเป็นสำคัญ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการอนุรักษ์บทเพลงอันทรงคุณค่าของไทยและนำมาบูรณาการสู่การบรรเลงไวโอลิน ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาบทเพลงของไทย อนึ่งผู้วิจัยมีประสบการณ์ด้านการบรรเลงไวโอลินและมีความสนใจต่อดนตรีเครื่องสายตระกูลซอพื้นบ้านไทย เห็นว่าสะล้อและไวโอลินเป็นเครื่องสาย

ตระกูลซอ (Bowed lute) เช่นเดียวกัน น่าจะสามารถนำองค์ความรู้ที่ศึกษานำมาประยุกต์ใช้ซึ่งกันและกันได้และสามารถต่อยอดการศึกษาด้านดนตรีต่อไปในอนาคตได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

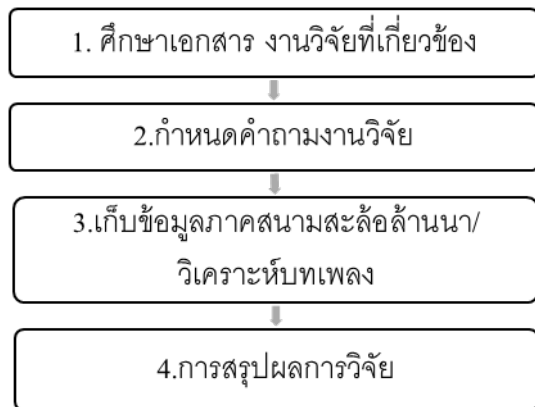
1. เพื่อศึกษาและสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องดนตรีสะล้อล้านนา ทั้งด้านระบบเสียง บทเพลง คุณลักษณะดนตรีและเทคนิคการบรรเลงเป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์บทเพลงพื้นบ้านไทย

2. เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาสร้างสรรค์เป็นบทเพลงสำหรับการบรรเลง violin ensemble เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีพื้นบ้านไทยไปสู่ระดับนานาชาติ

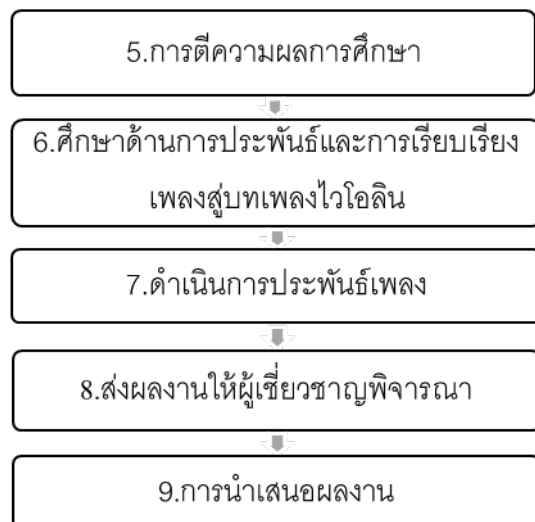
กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การศึกษาเพลงพื้นบ้านสะล้อล้านนาสู่การสร้างสรรค์บทเพลง violin ensemble" ประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ คือ 1. การศึกษา สะล้อล้านนาและ 2. การพัฒนาองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา สู่การสร้างสรรค์บทเพลงสำหรับการบรรเลงไวโอลิน สามารถแสดงเป็นแผนภูมิกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาสะล้อล้านนา

ส่วนที่ 2 งานสร้างสรรค์

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นสำคัญ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) มีทั้งการสัมภาษณ์ผู้ชำนาญการบรรเลงสะล้อล้านนาและผู้เชี่ยวชาญด้านการบรรเลงและประพันธ์บทเพลงสำหรับไวโอลิน ใช้การบันทึกเสียงบันทึกภาพนิ่ง บันทึกภาพเคลื่อนไหว และถ่ายทอดเสียงพูดลงเป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงถ่ายทอด

เสียงเพลงเป็นโน้ตสากลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์บทเพลง ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจากคุณสมบัติที่ตรงกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้ (ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกต้องผ่านเกณฑ์อย่างน้อยข้อใดข้อหนึ่ง)

1. เป็นผู้ชำนาญการบรรเลงดนตรี (สะล้อล้านนาหรือไวโอลิน) โดยเป็นที่ยอมรับของสังคมดนตรีหรือในชุมชนนั้นๆ มีผลงานและประสบการณ์การบรรเลงเครื่องดนตรีนั้นๆ ไม่น้อยกว่า 20 ปี และมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี

2. เป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาของรัฐ หรือมีตำแหน่งทางวิชาการไม่น้อยกว่าระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ และมีประสบการณ์การบรรเลงเครื่องดนตรีนั้นๆ ไม่น้อยกว่า 20 ปี

3. เป็นศิลปินแห่งชาติด้านศิลปะการแสดงดนตรี ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้มีคุณสมบัติตรงตามข้อใดข้อหนึ่งตามที่กำหนดไว้นี้ ได้จำนวน 4 ท่าน ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญการบรรเลงสะล้อล้านนา ได้แก่

1. ดร. กิจชัย ส่องเนตร ครูชำนาญการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ดนตรี) โรงเรียนราชานุบาล ต.ในเวียง อําเภอเมือง จังหวัดน่าน (ผ่านเกณฑ์ข้อ 1,2)

2. ครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ต.เวียง อําเภอเมือง จังหวัดเชียงราย (ผ่านเกณฑ์ข้อ 1,2)

ผู้เชี่ยวชาญการบรรเลงไวโอลินและการสร้างสรรค์บทเพลงสำหรับการบรรเลงไวโอลิน ได้แก่

1. ผศ. พันเอก ชูชาติ พิทักษากร ศิลปิน
แห่งชาติสาขาศาตรแสดงด้านดนตรีสากล พ.ศ.
2553 (ผ่านเกณฑ์ข้อ 1,2,3)

2. รศ.ดร. โกวิทย์ ชันศรี ศาสตราจารย์ ดนตรี
(ผ่านเกณฑ์ข้อ 1,2)

ส่วนที่ 1 การศึกษาสะล้อล้านนา

ภูมิหลังเครื่องสายตระกูลซอล้านนา

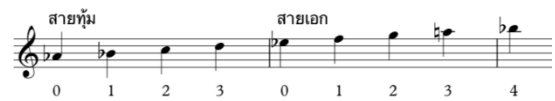
ในยุคประวัติศาสตร์ก่อนสมัยสุโขทัย
มีแคว้นสำคัญทางภาคเหนือ ได้แก่ แคว้นแคว้นใน
เขตล้านนา ซึ่งรวมตัวกันเป็นเมืองในราวพุทธ
ศตวรรษที่ 11-12 ได้แก่ เมืองโยนกเชียงแสน
เมืองเงินยาง เมืองหริภุญชัย เมื่อพิจารณาจากภาพ
รวมจะเห็นได้ว่าเครื่องดนตรีที่เป็นหลักของภูมิภาค
นี้ ในตระกูลเครื่องสาย ประเภทเครื่องสี (Bowed
lute) ได้แก่ สะล้อของซอล้านนา ซึ่งมี 2 แบบ คือ
แบบที่ไม่มีนมอย่างซอธรรมดาพบทั่วไปในภูมิภาคนี้
และแบบที่มีนมคล้ายพิณแต่ใช้สี (อาจจะเรียกว่า
พิณสีก็ได้) พบเฉพาะที่จังหวัดน่าน บางที่จะเรียกว่า
สะล้อเมืองน่าน

ซอล้านนาหรือสะล้อ เป็นเครื่องสายชนิด
ที่ใช้คันชักสี (Bowed lute) และใช้คันชักอิสระ
เป็นซอตั้งสีกับพื้นในลักษณะตั้งตรง (Spike Fiddle)
มีพบอยู่ 2 ชนิดคือ ชนิดที่มีนม (Fret) และไม่มีนม
สะล้อมีนม (หรือซอแบ่งเสียง) จะพบที่จังหวัดน่าน
ชื่อพื้นเมือง เรียกว่า “สะล้อก๊อบ” จะมีนมทั้งสิ้น
11 นม เพื่อใช้ในการวางนิ้วและบรรเลงในตำแหน่ง
เสียงที่แตกต่างกัน ส่วนสะล้อที่ไม่มีนมจะเรียกว่า
สะล้อกลม ซึ่งแบ่งประเภทได้ 3 ชนิด คือ สะล้อเล็ก
สะล้อกลาง และสะล้อใหญ่

ส่วนประกอบของสะล้อ

1. สะล้อเล็ก มี 2 สาย โดยสายทุ้ม ตั้งเป็น
เสียงโด (C) และสายเอกตั้งเป็นเสียงซอล (G) หรือ
เรียกว่า สะล้อลูกสาม (เมื่อเทียบกับระดับเสียง
สากลสายทุ้ม = Ab +20, สายเอก = Eb +30) เขียน
เป็นโน้ตสากล ได้ดังนี้

2. สะล้อกลาง มี 2 สาย สายทุ้ม ตั้งเป็น
เสียงซอล (G) และสายเอกตั้งเป็นเสียงโด (C) หรือ
เรียกว่า สะล้อลูกสี่ (เมื่อเทียบกับระดับเสียงสากล
สายทุ้ม = Eb -35, สายเอก = Ab -20) เขียนเป็น
โน้ตสากล ได้ดังนี้

3. **สล้อใหญ่** มี 3 สาย สายทุ้มตั้งเสียงโด (C) และสายสองหรือสายกลางตั้งเสียงซอล (G) เป็นคู่ 5 และตั้งสายเอกเป็นเสียงโด (C) (สูงกว่าเสียงโดสายทุ้มเป็นคู่ 8) เมื่อเทียบกับระดับเสียงสากลสายทุ้ม = Ab -40 , สายกลาง = Eb 20, สายเอก = Ab -30 เขียนเป็นโน้ตสากลได้ดังนี้

การเทียบเสียงสล้อก๊อบ

จากการศึกษาการบรรเลงสล้อก๊อบ ของ ดร.กิจชัย ส่องเนตร จ.น่าน มีการเทียบเสียง ดังนี้

สล้อก๊อบจะตั้งสาย โดยมีสายทุ้ม (สายโท) ตั้งเป็นเสียงโด (C) กับสายเอกตั้งเป็นเสียงซอล (G) (เมื่อเทียบกับระดับเสียงสากลสายทุ้ม = Bb +10 , สายเอก = F -10) เขียนเป็นโน้ตสากลได้ดังนี้

บทเพลงสล้อล้านนาที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม ประกอบด้วย 4 บทเพลงคือ

1. เพลงซอปันฝ้าย บรรเลงสล้อก๊อบ โดย ดร.กิจชัย ส่องเนตร ตัวอย่างการถอดเสียงที่ได้จากการศึกษาเป็นโน้ตสากล

ซอปันฝ้าย

สรสล้อก๊อบโดย ดร.กิจชัย ส่องเนตร

บทเพลง ซอปันฝ้าย เป็นเพลงที่อยู่

บันไดเสียง C Major Pentatonic Scale รูปลักษณะของทำนอง (Melodic Contour) ในการบรรเลงส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบ เชื่อมโยงติดต่อกัน (Conjunctive) เชื่อมต่อกันไม่มีสะดุด และในช่วงต้นของบทเพลงจะเป็นแบบเคลื่อนที่ขึ้น-ลง (Undulation) เสียงสูงต่ำสลับกันไปมารูปร่างคล้าย ฟันปลา รูปแบบของบทเพลง (Form) เป็นบทเพลง บรรเลงทำนองเดียวสั้นๆ (Iterative) ช่วงเสียง (Range) ในบทเพลง มีช่วงเสียงต่ำสุดคือโน้ต C4 ไปถึงโน้ตสูงที่สุดคือ โน้ต D5

2. เพลงพม่าตะโต้งเต้ง บรรเลงสล้อก๊อบ โดย ดร.กิจชัย ส่องเนตร ตัวอย่างการถอดเสียงที่ได้จากการศึกษาเป็นโน้ตสากล

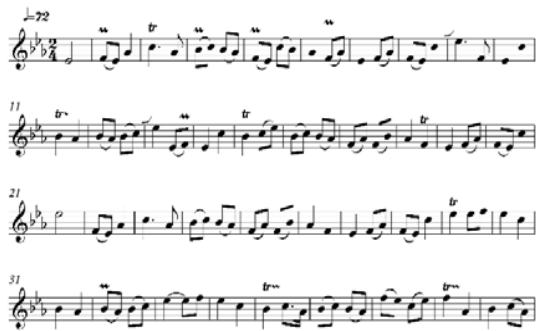
พม่าตะโต้งเต้ง

สรสล้อก๊อบโดย ดร.กิจชัย ส่องเนตร

เพลง พม่าตะโต้งเต้งอยู่ในบันไดเสียง F Major Hexatonic Scale เป็นเพลงที่ใช้ความเร็ว ช้า (Larghetto) มีจังหวะที่คงที่ตายตัว (Tempo Guisto) อยู่ในอัตราจังหวะ 2/4 รูปลักษณะของทำนอง (Melodic Contour) มีรูปลักษณะของทำนองแบบ ขึ้นๆ ลงๆ สลับกันคล้ายฟันปลา (Undulating) รูปแบบของบทเพลง (Form) เป็น เพลงสั้นทำนองเดียว (Iterative) ช่วงเสียง (Range) ที่เกิดขึ้นในบทเพลง โน้ตต่ำสุด คือ F4 ไปถึงโน้ตสูงที่สุด F5

3. เพลงสาวไหม บรรเลงระนาดกลางโดย ครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี เพลงสาวไหมนี้เป็นเพลงพื้นบ้านล้นๆง่ายๆ มีโครงสร้างไม่สลับซับซ้อนมาก แต่มีทำนองที่ไพเราะ น่าฟัง และใช้ประกอบการฟ้อนสาวไหม ตัวอย่างการถอดเสียงที่ได้จากการศึกษาเป็นโน้ตสากล

บทเพลง สาวไหม อยู่ในบันไดเสียง Eb Major Pentatonic Scale เป็นเพลงที่ใช้ความเร็ว ตัวดำ เท่ากับ 72 BPM ซึ่งถือว่าอยู่ในจังหวะช้า และค่อนข้างช้าแบบสบาย (Adagio) มีจังหวะที่คงที่ตายตัว (Tempo Guisto) อยู่ในอัตราจังหวะ 2/4 รูปแบบของทำนอง (Melodic Contour) ในการบรรเลงส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบเชื่อมโยงติดต่อกัน (Conjunctive) เชื่อมต่อกันไม่มีสะดุด ระยะเวลาของช่วงเสียง (Range) โน้ตต่ำสุดคือ Eb4 ไปถึงโน้ตสูงสุดคือ F5

4. เพลงซออีออ บรรเลงระนาดเล็กโดย ครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี เพลงซออีออเป็นเพลงพื้นบ้านโบราณของล้านนา ใช้ประกอบการขับซอ ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง สันนิษฐานว่าวิวัฒนาการมาจากเพลงกล่อมเด็ก ตัวอย่างการถอดเสียงที่ได้จากการศึกษาเป็นโน้ตสากล

ซออีออ

ระนาดเล็กโดยครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี

บทเพลง ซออีออ เป็นเพลงที่อยู่ในบันไดเสียง Eb Major Pentatonic Scale เป็นเพลงที่ใช้อัตราความเร็ว ตัวดำ เท่ากับ 72 BPM มีอัตราจังหวะที่คงที่ตายตัว (Tempo guisto) ซึ่งถือว่าอยู่ในจังหวะช้า และค่อนข้างช้าแบบสบาย (Adagio) และอยู่ในอัตราจังหวะ 2/4 รูปแบบของบทเพลง (Form)จะเป็นแบบ เพลงสั้นทำนองเดียว (Iterative) รูปลักษณะของทำนองเพลง (Melodic Contour) จะเป็นรูปแบบ เชื่อมโยงติดต่อกัน (Conjunctive) ไม่มีการหยุด สะดุดหรือเสียงกระโดดข้ามกันกว้างเกินไปช่วงเสียง (Range) ในเพลง โน้ตที่ต่ำสุดคือ Ab4 ไปถึงโน้ตสูงสุดคือ F#5

การประดับตกแต่งทำนอง (Ornamentation)

จากการวิเคราะห์ด้านเทคนิคการบรรเลงระนาดล้านนา มีการใช้คันชักประกอบด้วย มีการใช้ **คันชักหนึ่ง** เป็นการบรรเลงหนึ่งโน้ตต่อหนึ่งคันชัก มีการใช้ **คันชักสอง** หรือการเล่นโน้ต 2 ตัวในหนึ่งคันชัก มีการใช้ **คันชักสี่** (มีปรากฏเล็กน้อย) เป็นการเล่นโน้ต 4 ตัวในหนึ่งคันชัก

มีเทคนิคนิ้วมือซ้ายประกอบด้วยมี **เทคนิคโน้ตรูด** (Slide) เป็นเทคนิคการเล่นนิ้วจากตำแหน่งหนึ่งไปอีกตำแหน่งหนึ่ง **การสะบัดนิ้ว** (Mordent) คือการเล่นโน้ตประดับแบบสามเสียงต่อกันอย่างรวดเร็ว เทคนิคการ **พรมนิ้ว** (Trill) เป็น

เทคนิคที่เล่นโน้ต 2 ตัวในระดับเสียงใกล้เคียงกัน สลับกันอย่างรวดเร็ว มีเทคนิคการรูดเสียง (Glissando) เป็นการเล่นโน้ตเสียงหนึ่งไปยังอีกเสียงหนึ่งอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว โดยระยะขั้นคู่

เสียงของโน้ตทั้ง 2 ตัว ค่อนข้างกว้าง มีการใช้โน้ต สะบัด (Grace note) เกิดขึ้นเช่นกัน

สามารถสรุปเป็นตารางเปรียบเทียบกับไวโอลินได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบเทคนิคสละสล้านากับไวโอลิน

สละสล้า	ไวโอลิน
1. คันชักหนึ่ง	Detaché Bowing
2. คันชักสอง/คันชักสี่	Slur/Legato Bowing
3. โน้ตสะบัด	Grace note
4. การใช้โน้ตรูด (ระดับโน้ตใกล้เคียงกัน)	Slide
5. การรัวคันชัก	Tremolo
6. สะบัดนิ้ว	Mordent
7. การพรม	Trill
8. การเลื่อนตำแหน่งนิ้ว (มักใช้ในสละสล้าก๊อบ)	Shifting
9. การรูดเสียง (ขั้นคู่โน้ตค่อนข้างห่างกัน)	Glissando

ส่วนที่ 2 งานสร้างสรรค์

เมื่อได้การสรุปผลข้อมูลในส่วนแรกแล้ว จึงดำเนินสร้างสรรค์ผลงานเพลงโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการบรรเลงไวโอลินและการประพันธ์และเรียบเรียงบทเพลง จากผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

หลังจากนั้นได้ดำเนินการประพันธ์เพลง โดยใช้หลักการในการประพันธ์เพลงและการเรียบเรียงเพลงไทยที่ได้ทำการศึกษาแล้ว มาสร้างสรรค์สู่บทเพลงสำหรับการบรรเลงไวโอลิน นำข้อมูลทั้งด้านเทคนิคการบรรเลงของสละสล้า คุณลักษณะ

ทางดนตรี มาเรียบเรียงทำนองและการแปรส่วนจังหวะ โดยมีแนวคิดของการประยุกต์ใช้ด้านทำนองและเทคนิคการบรรเลงที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ซึ่งกันและกันได้

โดยการสร้างสรรค์บทเพลงสำหรับการบรรเลงไวโอลินนี้ จะมีการนำเอาทำนองส่วนหนึ่งที่ได้จากการศึกษามาผสมผสานกับการสร้างแนวทำนองขึ้นมาใหม่ เป็นการนำหลักการและสำเนียงพื้นฐานของเพลงไทยมาเป็นโครงสร้างหลักในการประพันธ์ โดยการนำเพียงวรรคตอนสั้นๆ มาเป็นหลักแล้วเรียบเรียง ตกแต่ง ดัดแปลงให้เป็น

บทประพันธ์ใหม่ แต่ยังคงสำเนียงและลีลาแบบไทยไว้ และนำเทคนิคการบรรเลงไวโอลินมาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคนิคการบรรเลงสะล้อล้านนาที่ได้จากการศึกษา

การประพันธ์ บทเพลง Lanna Fiddle's Dance for violin ensemble

Lanna Fiddle's Dance
Sreewan Wathawachana

Andante ♩ = 80

บทเพลง Lanna fiddle's dance for violin ensemble เป็นการประพันธ์เพลงที่ได้จากการศึกษาบทเพลงของสะล้อล้านนา โดยเป็นเพลงที่อยู่ในอัตราจังหวะ 4/4 มีการใช้บันไดเสียงแบบ G Major Scale , G Major Hexatonic scale และ G Pentatonic Scale

โดยบันไดเสียงแบบ G Major Hexatonic Scale เป็นบันไดเสียงหลักในบทเพลง มีการใช้ G Major scale ในช่วงท่อน B และมีการใช้ G Pentatonic Scale ในท่อน C

ใช้อัตราความเร็วช้าปานกลาง (Andante) ตัวดำ เท่ากับ 80 BPM มีจังหวะที่คงที่ตายตัว (Tempo Guisto) โดยท่อน C มีการเปลี่ยนจังหวะเป็นช้ามาก (Largo)

ในตอนต้นของบทเพลงมีการนำทำนองบางส่วนมาจากบทเพลงสาวไหมที่ได้จากการศึกษา โดยได้ใช้เทคนิค การย้ายคีย์ (Transposition) มาใช้ และมีการแต่งทำนองใหม่เข้าไปในช่วงท่อน A

สาวไหม

สละสลวยโดยศุภรพเมศวร์ สารพศิ

♩ = 72

ตัวอย่างทำนองเพลงสาวไหมที่ได้จากการศึกษาและนำมาใช้ประพันธ์

ในท่อน B มีการเปลี่ยนบันไดเสียงเป็น G Major scale เนื่องด้วยมีการเพิ่มโน้ต F# เข้ามาทำให้เกิดบันไดเสียงครบทั้ง 7 เสียงขึ้นและในท่อน B นี้มีการทำนองบางส่วนของท่านองเพลงพม่าตะโด่งเต่งที่ได้จากการศึกษามาใช้ ดังตัวอย่าง

พม่าตะโด่งเต่ง

สกลศิลป์ โศภณกิจชัย ส่องเพชร

ตัวอย่างในบทเพลงที่ปรากฏการใช้หน่วยย่อยเอก (Motif) ของทำนองเพลงพม่าตะโด่งเต่ง และมีการใช้เทคนิคการซ้ำแนวทำนองเดิม (Repetition) เกิดขึ้นโดยใช้การย้ายระดับโน้ตให้สูงขึ้นเป็นคู่แปด

มีการใช้ทำนองพื้นบ้านล้านนาเพลง ล่องแม่ปิงมาใช้ในบทเพลงในตอนที่ 32 ดังตัวอย่างที่ปรากฏ

มีการใช้การเลียนแบบแนวทำนอง (Imitation) ขึ้นระหว่างแนวไวโอลิน 1 และแนวไวโอลิน 2 ดังตัวอย่างตอนที่ 36-38

ในท่อน D มีการนำทำนองหลักในตอนต้นกลับมาใช้ใหม่ และเพิ่มท่อนจบ (Coda) การประดับตกแต่งทำนอง (Ornamentation) ในบทเพลงนี้มีการใช้เทคนิค ชเลอ (Slur) เป็นการสืคั่นชักครั้งเดียวต่อการเล่นโน้ตเสียงต่างระดับกันโดยไม่เปลี่ยนทิศทางของคั่นชัก โดยมีการใช้ชเลอแบบ 2 และ 4 โน้ต เช่นเดียวกับคั่นชักสองและคั่นชักสี่ของไทย

มีการใช้เทคนิคการพรมนิ้ว (Trill) เป็นการเล่นโน้ต 2 ตัวสลับกันไปมาอย่างรวดเร็ว

มีการใช้เทคนิคการรูดเสียง (Glissando) เป็นการเล่นโน้ตเสียงหนึ่งไปยังอีกเสียงหนึ่งอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว โดยโน้ตจะมีระยะห่างระหว่างโน้ตค่อนข้างกว้าง

มีเทคนิคโน้ตรูด (Slide) เป็นเทคนิคการเลื่อนนิ้วจากตำแหน่งหนึ่งไปอีกตำแหน่งหนึ่งโดยไม่มีการยกนิ้วขึ้นออกจากสาย และใช้ในจังหวะค่อนข้างเร็ว โดยโน้ตจะมีระยะห่างระหว่างโน้ตแคบ

มีเทคนิคสะบัดนิ้ว คือการเล่นโน้ตระดับโน้ต 3 ตัวสลับกันอย่างรวดเร็วระหว่างโน้ตหลักตามด้วยโน้ตที่อยู่เหนือขึ้นไป 1 เสียง และกลับมาโน้ตหลักอีกครั้งหนึ่ง เรียกว่า มอร์เดนตบิน (Upper mordent)

มีเทคนิคการดีดสายด้วยมือขวาแทนการใช้คั่นชักเรียกว่า เทคนิค Pizzicato (Pizz.) โดยทำการดีดสายไปตลอดจนกว่าจะกลับมาสีอีกครั้งเมื่อปรากฏคำว่า arco สามารถดีดได้ตั้งแต่สายเดียว ไปจนถึงทั้ง 4 สายพร้อมกันก็ได้

มีการใช้เทคนิคสีสายคู่ เรียกว่า Double Stops เป็นการสีสายพร้อมกัน 2 สาย ทำให้เกิดเสียงที่ดังกังวานมากขึ้น

ขั้นตอนต่อมาเมื่อทำการประพันธ์แล้วเสร็จได้เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา เมื่อพิจารณาแล้วจึงดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง(ถ้ามี) จนผลงานผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยเกณฑ์การประเมินผลงานสร้างสรรค์บทเพลงสำหรับบรรเลงไวโอลินจะประกอบด้วย 10 ด้าน ดังนี้

1. มีการนำหลักทฤษฎีดนตรีและหลักการประพันธ์เพลงร่วมสมัยไทยมาใช้อย่างเหมาะสม
2. มีความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี
3. มีความน่าสนใจในบทเพลง
4. บทประพันธ์แสดงถึงความเชี่ยวชาญทางด้านเทคนิคการบรรเลงไวโอลิน
5. บทเพลงมีความเหมาะสมในการบรรเลงไวโอลิน
6. มีความเชื่อมโยงด้านดนตรีที่ศึกษากับการประพันธ์บทเพลง
7. มีการนำองค์ความรู้ด้านดนตรีโดยรวมที่ได้จากการศึกษามาประยุกต์ใช้ในบทประพันธ์
8. บทเพลงที่ประพันธ์แสดงถึงความเหมาะสมกับงานสร้างสรรค์ทางมานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology)
9. มีการใช้เทคนิคการบรรเลงลีลา สำเนียงทางดนตรีที่แสดงถึงการนำดนตรีไทยมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม
10. บทประพันธ์แสดงถึงศักยภาพด้านการบรรเลงไวโอลินในระดับกลาง (Intermediate) ถึงระดับสูง (Advance) อย่างเหมาะสม

ในการนำเสนอผลงาน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลงานทั้งด้านเอกสารงานวิจัยเชิงคุณภาพด้านมานุษยดุริยางควิทยา และด้านการแสดงผลงานด้านบทเพลงที่ประพันธ์โดยการนำเสนอในรูปแบบของการแสดง Violin Ensemble

สรุปผลการวิจัย

สรุปการวิจัยด้านคุณลักษณะทางดนตรีได้ดังนี้

ด้านบันไดเสียงที่ใช้ (Scale / Mode)
ในบทเพลงสะล้อล้านนา มีทั้งการใช้ที่คล้ายกันคือบันไดเสียงแบบ 5 เสียง เรียกว่า Pentatonic Scale และบันไดเสียงแบบ 6 เสียง เรียกว่า Hexatonic Scale

จังหวะและความเร็ว (Rhythm & Tempo)
คล้ายคลึงกัน เพลงทุกเพลงอยู่ในอัตราจังหวะ 2/4 มีจังหวะที่คงที่ตายตัว (Tempo Guisto) มีความเร็วตั้งแต่ช้า (Larghetto) จนถึง ช้าปานกลาง (Andante)

รูปลักษณะของทำนอง (Melodic Contour)
คล้ายคลึงกัน คือมีรูปลักษณะของทำนอง 3 รูปแบบคือ แบบเชื่อมโยงติดต่อกัน (Conjunctive), แบบไม่เชื่อมโยงต่อกัน (Disjunctive) และแบบแนวทำนองขึ้นๆ ลงๆ สลับกันคล้ายฟันปลา (Undulating)

รูปแบบของบทเพลง (Form) คล้ายคลึงกัน คือเป็นเพลงสั้นทำนองเดียว (Iterative)

สรุปการวิเคราะห์และเทคนิคการบรรเลงที่ใช้ในบทเพลง Lanna Fiddle's Dance for violin ensemble

มีการใช้บันไดเสียงแบบ G Major Scale , G Major Hexatonic scale และ G Pentatonic Scale ใช้อัตราความเร็ว ช้าปานกลาง (Andante) ตัวดำ เท่ากับ 80 BPM มีจังหวะที่คงที่ตายตัว (Tempo Guisto)

การนำทำนองพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้

มีการนำทำนองสั้นๆ จากบทเพลงสะล้อล้านนาที่ได้จากการศึกษามาใช้ได้แก่ เพลงซอบันฝ้าย พม่าตะโต่งเต่ง เพลงสาวไหม ล่องแม่ปิง มีเทคนิค

การพัฒนาแนวทำนอง เช่นมีการใช้เทคนิคการเปลี่ยนจังหวะแต่คงโน้ตเดิม (Modifying the length of the notes)

- มีการใช้ห่วงลำดับทำนอง (Melodic sequence)

- มีการย้ายช่วงคู่แปด (Octave transfer) เป็นการย้ายระดับเสียงที่กำลังดำเนินอยู่ ขึ้นหรือลง 1 ช่วงคู่แปดเป็นอย่างน้อย ทำให้ทำนองกระโดดไปอยู่ช่วงคู่แปดอื่น

- ใช้วิธี Modified repetitions วิธีนี้นำมาใช้ในการแปรทำนองต่างๆ (Variations) ซึ่งการแปรทำนอง

- มีการใช้เทคนิคการเลียนแบบแนวทำนองระหว่างกัน (Imitation)

- มีการใช้เทคนิคการขยายค่าโน้ต (Augmentations)

- มีการใช้เทคนิคลดค่าโน้ต (Diminutions)

เทคนิคไวโอลินที่ใช้ในการประพันธ์

เทคนิคคันชัก (Bowing Techniques)

1. Detaché Bowing (การเล่นหนึ่งโน้ตต่อการลากคันชักหนึ่งครั้ง หรือคันชักหนึ่ง)

2. Slur/Legato Bowing (การเล่นโน้ตตั้งแต่สองโน้ตขึ้นไปต่อการลากคันชักหนึ่งครั้ง หรือคันชักสอง คันชักสาม คันชักสี่ของสละล่อ)

3. Fast Detaché Bowing with Repeated Notes (การเล่นโน้ตระดับเสียงเดิมซ้ำกันในจังหวะเร็วและใช้คันชักแบบสลับ หรือการสลับคันชัก)

4. Tremolo (การรัวคันชักใช้ปลายคันชัก)

5. Staccato, Slur Staccato Bowing (การเล่นโน้ตเสียงสั้น)

6. Fast Detaché Bowing with Different Notes (การเล่นโน้ตระดับเสียงต่างกันในจังหวะเร็วและใช้คันชักแบบสลับ หรือการขยี้คันชัก)

7. Slur Crossing Strings (การเล่นสลับสายไปมาโดยใช้การรวบคันชัก)

8. Double Stops (การสีสายคู่ เป็นการบรรเลงสองสายพร้อมกันในการสีหนึ่งครั้ง)

9. Multiple Stops (การสีพร้อมกันหลายสาย หรือเป็นการเล่นในรูปแบบคอร์ด)

10. Portato (เล่นให้เสียงยืดยาวต่อเนื่องขึ้น)

11. Spiccato, Staccatissimo (การดึงคันชักออกจากสาย ให้เสียงโน้ตที่สั้นมาก)

เทคนิคมือซ้าย (Left hand Techniques)

1. Slide (การใช้โน้ตรูด ระดับโน้ตใกล้เคียงกัน)

2. Grace note (การใช้โน้ตสละล่อ)

3. Mordent (การสละล่อนิ้ว)

4. Trill (การพรมนิ้ว)

5. Shifting (การเลื่อนตำแหน่งนิ้วไปยังเสียงที่สูงขึ้นหรือต่ำลงก็ได้)

6. Glissando (การรูดเสียง โดยมีระยะขึ้นคู่เสียงระหว่างโน้ตค่อนข้างกว้าง)

อภิปรายผล

การศึกษาเพลงพื้นบ้านสละล่อล้านนาสู่การสร้างสรรค์บทเพลง violin ensemble เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ทางมานุษยดุริยางค-วิทยาที่ได้นำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดนตรีสละล่อล้านนา นำมาบูรณาการองค์ความรู้ใหม่เกิดเป็นผลงาน

บทประพันธ์ร่วมสมัยไทย ที่ใช้พื้นฐานของดนตรีพื้นบ้านสะล้อล้านนามาประยุกต์ใช้ร่วมกับศาสตร์ของการบรรเลงไวโอลิน ทำให้เกิดทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาดนตรีพื้นบ้านของไทยขึ้น สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้เผยแพร่ได้ในระดับสากล และต่อยอดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะการบรรเลงไวโอลินในระดับสูงต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

ในการทำการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ด้านมานุษยดุริยางควิทยา ผู้วิจัยควรคำนึงถึงศักยภาพของตัวผู้วิจัยเป็นสำคัญว่ามีความถนัดด้านใด เพื่อ

สามารถสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีได้ดีที่สุด และสามารถทำการวิจัยในเครื่องดนตรีพื้นบ้านชนิดอื่นๆของไทย บทเพลงพื้นบ้านในพื้นที่หรือชุมชนอื่นๆตามความเหมาะสมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่มากขึ้น

ซึ่งสามารถนำเสนอผลงานออกมาได้หลายรูป อาทิ การสร้างสรรค์บทเพลงสำหรับวงดนตรีรูปแบบต่างๆ วงเครื่องสาย วงเครื่องเป่า วงเครื่องกระทบ วงดุริยางค์ขนาดเล็กขนาดใหญ่ หรือวงดนตรีร่วมสมัยอื่นๆก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการพิจารณาตามความเหมาะสมของผู้วิจัยเอง

Reference

- Buranapan Jailha.(2002).Saw-long-nan:Kampai Nuping.Thesis (Music),Mahidol University.
- Galamian, I. (1985). **Principles of Violin Playing and Teaching**. Michigan: Shar Product Company.
- Kovit Kantasiri. (2017). **Contemporary music**. Handout for Faculty of music, Bangkokthonburi University.
- Natcha Pancharoen. (2011). **Dictionary of Music**.Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- _____(2007). **Music Theory**.Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Panya Roongruang. (2014). **Thai Music History**. Nonthaburi: Arsomsangkheet publisher.
- Stowell, R. (1992).**The Cambridge Companion to the Violin**. Great Britain:Cambridge University Press